Gruppetime 12

Formelle språk, gramatikker og naturlig deduksjon

Plan for timen

Siste uke med nytt pensum ✅

1. time
- Siste gjennomgangen

Pause ☕

2. time
- Jobbe med siste oblig

(men ikke glem å komme på repesitsjonstimer de neste ukene 🤓)

Kapittel 23 - Formelle språk og grammatikker

- Operasjoner på språk
  - Konkatenering av språk to språk
    - La L og M være to språk, $LM = \{ st \mid s \in L \text{ og } t \in M \}$
    - Eks: L = {00, 11}, M = {aa, bb}, LM = {00aa, 00bb, 11aa, 11bb}
    - 💡 Ikke kommutativ!
  - Tillukning av et språk
    - Rekursiv definisjon av L^n: $L^0 = \{\Lambda\}$, $L^{n+1} = LL^n$
    - Mengden av alle endelige strenger over et språk L
    - $L^* = L^0 \cup L^1 \cup L^2 \ldots$
- Regulært språk
  - **Definisjon (Regulært språk)**

    Mengden av **regulære språk** (*eng: regular languages*) over et alfabet A er den minste mengden slik at følgende holder:

    – $\emptyset$ og $\{\Lambda\}$ er **regulære språk** over A, og
    – $\{a\}$ er et **regulært språk** over A for alle $a \in A$.
    – Hvis L og M er regulære språk, er $L \cup M$, LM og L^* også **regulære språk**.

Regulære uttrykk

Definisjon (Regulært uttrykk)

Mengden av **regulære uttrykk** (*eng: regular expressions*) over et alfabet A er induktivt definert som den minste mengden slik at:

- $\emptyset$ og Λ er **regulære uttrykk** over A, og
- a er et **regulært uttrykk** over A for alle $a \in A$.
- Hvis R og S er regulære uttrykk, er (R), $R|S$, RS og R^* også **regulære uttrykk**.

- Et regulært uttrykk kan beskrive et regulært språk
- Oppgave: La alfabetet A = {a,b,c}, gi eksempler på regulære uttrykk over A
  - a,b,c, (a), (b), (c), a|b, abc|cba, ab, aa, ac, ca, cc, bc, bb, (ab), a* , ab*, aa*b* ….
- Vi kan se nærmere på et par uttrykk
  - ab*
    - Språket: {a, ab, abb, abbb, abbbb, ...}
  - a*(a|b)
    - Språket: {a, b, aa, ab, aaa, aab, aaaa, aaab, ...}

Oppgaver kapittel 23

23.12 For hvert av følgende språk finn et regulært uttrykk som beskriver dette språket:

(a) $\{a, b, c\}$

(b) $\{aa, ba, ca\}$

(c) $\{aa, ab, ac, ba, bb, bc\}$

(d) $\{ab, abb, abbb, \ldots, ab^n, \ldots\}$

(e) $\{a, b, ab, ba, abb, baa, \ldots, ab^n, ba^n, \ldots\}$

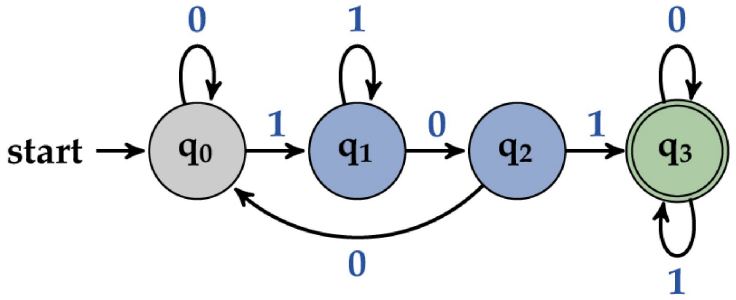
(f) $\{\Lambda, a, abb, abbbb, \ldots, ab^{2n}, \ldots\}$

Løsning 23.12

(a) a|b|c
(b) (a|b|c)a
(c) (a|b)(a|b|c)
(d) abb*
(e) ab*|ba*
(f) Λ|a(bb)*

Endelige deterministiske tilstandsmaskiner

- Tilstander *(q_0,q_1, q_2, q_3)*
- Alfabet / inputsymboler *(0,1)*
- Starttilstand *(q_0)*
- Aksepterende tilstand *(q_3)*
- Overgangsfunksjon *(pilene)*

- Kan brukes til å avgjøre om en streng er med i et språk eller ikke.
  - 101 ✅
  - 111 ❌

- Finnes også ikke-endelige tilstandsmaskiner.
  - Ikke entydig hvilken tilstand man er i

Kapittel 23

- Formelle grammatikker
  - Terminalsymboler
  - Ikke-terminalsymboler
  - Startsymbol (et av ikke-terminalsymbolene)
  - Produksjonsregler
- Eksempel
  - *t = {0,1,2,3} , ikke-t = {S, A, B}, startsymbol = S*
  - S → A | B | AS | BS *(produksjonsregel 1)*
  - A → 1 | 3 *(produksjonsregel 2)*
  - B → 0 | 2 *(produksjonsregel 3)*
- Utledning
  - 102
  - S ⇒ AS ⇒ 1S ⇒ 1BS ⇒ 10S ⇒ 10B ⇒ 102

Oppgaver kapittel 23

23.4 La følgende grammatikk være gitt:

$$S \rightarrow A \mid B \mid AS \mid BS$$
$$A \rightarrow 0 \mid 2 \mid 4 \mid 6 \mid 8$$
$$B \rightarrow 1 \mid 3 \mid 5 \mid 7 \mid 9$$

(a) Hvilket språk definerer denne grammatikken?

(b) Gi en utledning av 0123.

Løsning 23.4

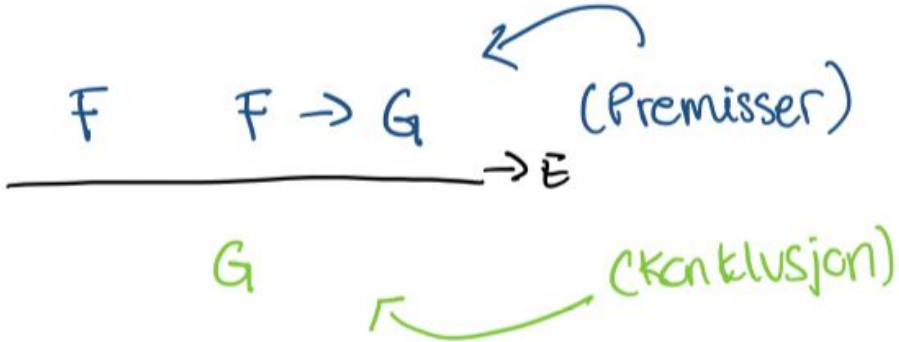
(a) Språket som inneholder alle strenger over $\{0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}$.

(b) $S \Rightarrow AS \Rightarrow 0S \Rightarrow 0BS \Rightarrow 01S \Rightarrow 01AS \Rightarrow 012S \Rightarrow 012B \Rightarrow 0123$

Kapittel 24 - Naturlig deduksjon

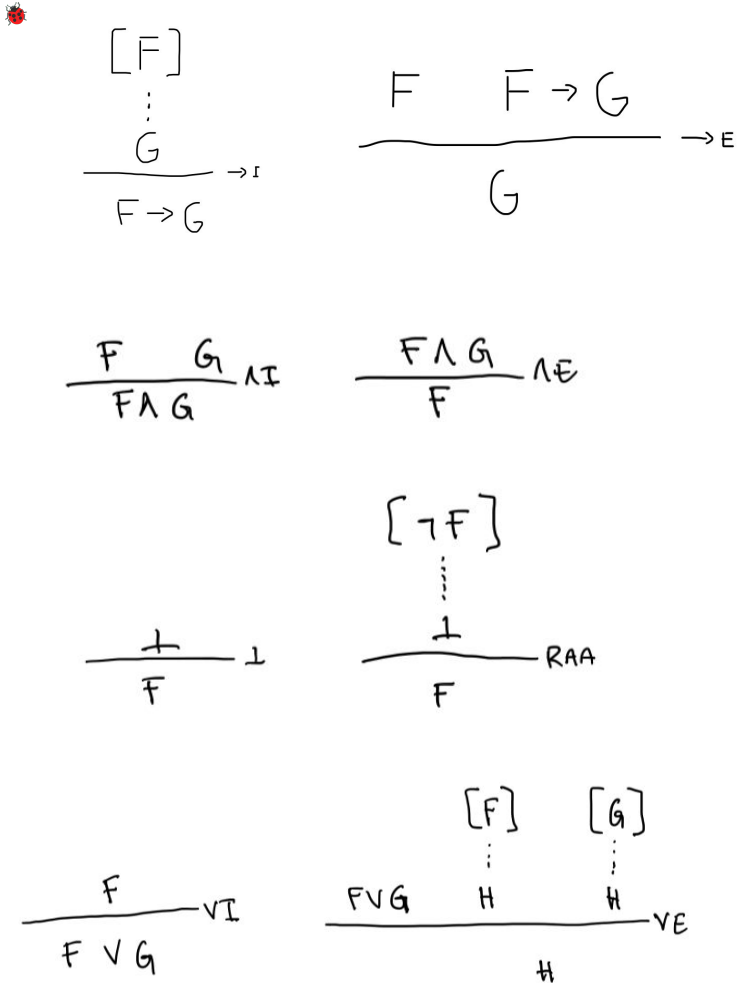
- En logisk kalkyle som består av slutningsregler og måter å lage bevis på
- Vi konstruerer utledninger

- Slutningsregel (regel)
  - Premisser
  - Konklusjon

Reglene

- $\rightarrow$ - introduksjon
- $\rightarrow$ - eliminasjon
- $\wedge$ - eliminasjon
- $\wedge$ - introduksjon
- $\bot$ - regelen
- RAA - regelen
- $\vee$ - introduksjon
- $\vee$ - eliminasjon

Lukking av antagelser

- Det finnes *kun to* måter å *lukke* en antagelse på
  - Reglene →-introduksjon og RAA
  - Vi setter da klammer rundt antagelsen, [F]

- En utledningen der alle antagelsene er lukket, kalles et bevis
  - Dette betyr at vi ikke kan ha åpne antagelser dersom vi skal gjøre et bevis

- v-eliminasjon 🧐
  - Ikke en lukkeregel, men i en v-eliminasjon så antar du det som er i v-formelen og dette blir lukka

Noen tips

- Vi har et begrenset antall regler, få oversikt over disse (ref siden med alle reglene:)
- Ikke gjør noe som ikke står i reglene
  - Vi kan **ikke** bruke ekvialensregler som vi kjenner fra før!
- Begynn å skrive selv om du ikke vet hva du skal gjøre
  - Du vet *alltid noe*. Om ikke annet vet du hva den siste linja er
- Bruk elemineringsmetoden med alle reglene
  - Se på formelen din, hva er det mulig å gjøre ut fra konnektivene du har å jobbe med?
- Vær litt kreativ, tør å prøve deg frem!
- 💡 Husk at $\neg P = P \rightarrow \bot$ 💡
  - Dette er litt skjult $\rightarrow$-formel
  - Potensiale for en $\rightarrow$-introduksjon og en lukkemetode
  - Det kan være lurt å skrive alle negasjonsformler ut slik for å se dette klarere

Oppgaver kapittel 24

18 Naturlig deduksjon [10 poeng]

I denne oppgaven skal du føre bevis og utledninger i naturlig deduksjon, og du skal føre disse på et eget ark. Alle bevisene og utledningene skal gjøres på ett og samme ark. Forsøk å være så nøyaktig som mulig, og gjør bevisene og utledningene så enkle å lese og forstå som mulig.

(a) [3 poeng] Gi et bevis ved naturlig deduksjon for $(P \wedge Q) \rightarrow P$.

(b) [3 poeng] Gi en utledning ved naturlig deduksjon av $P \rightarrow (P \wedge Q)$ med Q som åpen antagelse.

(c) [4 poeng] Gi et bevis ved naturlig deduksjon for $\neg(P \vee (P \rightarrow Q)) \rightarrow \neg Q$.

Eksamen h19

Sunnhet og kompletthet

- En kalkyle er sunn hvis enhver bevisbar formel i kalkylen er gyldig
- En kalkyle er komplett hvis enhver gyldig formel er bevisbar i kalkylen

- Naturlig deduksjon er både sunn og komplett.
- Det vil si at alle formler kan bevises hvis og bare hvis de er gyldige

Oppgaver kapittel 24

Disse oppgavene er relativt vanskelige

Oppgave

24.6 Finn bevis for følgende formler. Disse er litt vanskeligere enn de i forrige oppgave.

(a) $\neg P \to \neg(P \wedge Q)$

(b) $\neg P \to \neg Q \to \neg(P \vee Q)$

(c) $(P \wedge \neg P) \to Q$

(d) $(P \wedge (Q \vee R)) \to ((P \wedge Q) \vee (P \wedge R))$

(e) $((P \wedge Q) \vee (P \wedge R)) \to (P \wedge (Q \vee R))$

(f) $((P \to Q) \to P) \to P$

Oppgaver kapittel 24

16 Naturlig deduksjon [10 poeng]

I denne oppgaven skal du føre bevis og utledninger i naturlig deduksjon, og du skal føre disse på et eget ark. Alle bevisene og utledningene skal gjøres på ett og samme ark. Forsøk å være så nøyaktig som mulig, og gjør bevisene og utledningene så enkle å lese og forstå som mulig.

(a) [2 poeng] Gi et *bevis* for $(P \wedge Q) \rightarrow (P \vee R)$ i naturlig deduksjon.

(b) [4 poeng] Gi en *utledning* av $(\neg A \vee \neg B)$ med $\neg(A \vee B)$ som eneste åpne antakelse.

(c) [4 poeng] Gi en *utledning* av $((A \vee B) \rightarrow B)$ med $\neg A$ som eneste åpne antakelse.

Eksamen v19

Pause